

Länsstyrelsen Västra Götaland
Miljöprövningsdelegationen
vastragotaland@lansstyrelsen.se

Kommentar till Länsstyrelsens yttrande 2018-06-29 angående ansökan om femdubbling av flygverksamheten på Karlsborgs flygplats, dnr 551-359-2017.

Med stor oro har undertecknade tagit del av Länsstyrelsens yttrande daterat 2018-06-29 (dnr 551-359-2017, dossienummer 1446-1137) – nedan kallat "Yttrandet". Trots uppenbara brister i Försvarmaktens miljökonsekvensbeskrivning vill Länsstyrelsens handläggare tillstyrka ansökan. Undertecknade kräver att de synpunkter som lämnats hittills under prövningsprocessen bemöts av Länsstyrelsen och inte behandlas som om de inte finns.

Länsstyrelsen har i den återupptagna prövningen på ett mycket ambitiöst sätt ställt krav på relevanta och omfattande kompletteringar för att miljökonsekvensbeskrivningen ska kunna godkännas. Förelägganden om kompletteringar har meddelats Försvarmakten både den 14 juni 2017 och 26 januari 2018.

När försvaret i stor omfattning nonchalerar kompletteringskraven, eller svarar helt otillräckligt, väljer Länsstyrelsen ändå att godkänna miljökonsekvensbeskrivningen. Genom att i villkor föreslå att avgörande påverkan på Natura 2000-värden inte ska utredas innan tillstånd ges, utan istället hanteras i kommande planer och kontrollprogram, riskerar gällande lagstiftning att kringgås.

1. Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken kan inte ges om inte förutsättningarna för att ge tillstånd enligt 7 kap. miljöbalken har utretts noggrant och fullständigt.

Det är omöjligt att nu bedöma om Länsstyrelsens handläggare medvetet, eller på grund av missförstånd, föreslår att tillstånd ska ges enligt 9 kapitlet trots att Försvarmakten definitivt inte skingrat "varje rimligt vetenskapligt tvivel i fråga om de planerade arbetenas påverkan på [Natura 2000-]området." (Högsta Domstolen T 3158-12.)

Länsstyrelsen skriver i Yttrandet att "I det fall Försvarmakten inte söker ett sådant tillstånd bör ansökan om tillstånd till flygplatsverksamheten avslås i sin helhet." (Yttrandet sid 1.) Strax därefter står att "Tillstånd till verksamhet i enlighet med 7 kap. 28 a §medges." (Yttrandet sid 2.) Natura 2000-tillstånd ska alltså tydligen medges bara ansökan om detsamma lämnas in? Det framgår inte att det krävs omfattande komplettering i sakfrågorna, utan medgivandet ska troligen grundas på befintligt material? Mycket märkligt!

På sidan 8-9 i Yttrandet redovisar Länsstyrelsen sedan att påverkan på Natura 2000-objektet barbastellkolonin i Karlsborgs fästning inte är utredd. Det kan inte "dras några slutsatser om

hur barbastellerna rör sig inom området.” Effekterna av ökat buller är ”svårbedömda”. En stor del av försvarets flygrörelser planeras ske kvälls- och nattetid och det ”råder alltså vissa oklarheter om huruvida den tilltänkta verksamhetens buller kan påverka fladdermuskolonin.” Och det ”kan inte uteslutas att flygplatsbelysningen kan utgöra en påverkan under de perioder då fladdermössen jagar i närområdet.”

Ställ detta mot lagstiftningens krav: ”Myndigheten ska ur ett vetenskapligt perspektiv bedöma planens eller projektets konsekvenser för området. Ett godkännande förutsätter att det ’inte föreligger några rimliga tvivel om att verksamheten inte kan ha en skadlig inverkan’ på området.” (Högsta Domstolen T 3158-12.)

Men Länsstyrelsens lösning är att i villkor 6 föreslå att bara det finns ”en plan” så att störningarna kan ”begränsas” eller ”minimeras” är det OK! Eftersom Länsstyrelsen är väl medveten om rättsläget och numera bör ha tagit till sig den prejudicerande domen i det s.k. Bungemålet är det obegripligt hur kraven på ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § förminskas.

2. Motsvarande svaghet gäller den bristande tillämpningen av EU:s ramdirektiv för vatten.

Trots Länsstyrelsens upprepade kompletteringskrav har Försvarmakten inte kunnat redovisa fullständiga svar när det gäller flygplatsens PFAS-föreningar. Utgångspunkten måste vara att tillämpa vattendirektivets krav på icke-försämring enligt 4 kap. 2 § förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Då redan miljökvalitetsnormen för PFOS överskrids kraftigt i fisk, och enligt senaste mätningar även i vattenprov från Vättern samt från vattenverkens råvattenintag i Karlsborg och Hjo, kan tillstånd inte ges till verksamheter som bidrar till eller riskerar att bidra till försämring av Vätterns och Bottensjöns kemiska status.

I Yttrandet sid 10 framgår helt korrekt att ”Karlsborgs flygplats, även som enda påverkanskälla, tillför PFOS i sådan mängd till Bottensjön att MKN inte kan uppnås 2017.”

Enligt försvarets bedömning kan flygplatsen inte användas om inte ny dränering och markavvattning av de förorenade områdena utförs. Det gäller även för befintlig verksamhet enligt senaste informationen från Rambölls samrådsredogörelse daterad Göteborg 2018-06-18.

Försvarmaktens uppfattning är att Miljöprövningsdelegationen inte ska blanda sig i detta, utan flygplatsens föroreningar ska hanteras som en tillsynsfråga och inte en tillståndsfråga. Högkvarteret vill helst sköta det hela internt tillsammans med sin egen tillsynsmyndighet, FIHM, som trots att ärendet är fyra år gammalt ännu inte utfärdat några förelägganden enligt 10 kap. miljöbalken.

Samtidigt ansöker Fortifikationsverket om ett markavvattningstillstånd för delar av det förorenade området, inkl. en viss grundvattensänkning som kan påverka även de mest förorenade områdena utanför själva rullbanan. Till saken hör att det i första hand är den ”nya brandövningsplatsen” som varit föremål för närmare utredning. De övriga förorenade områdena, inkl. nordöstra och sydvästra delarna av landningsbanan som Fortifikationsverket nu vill dränera, har inte kartlagts på samma sätt.

Länsstyrelsens handläggare tycks vilja krypa ur situationen genom att hantera föroreningsituationen som en "uppskjuten fråga" som kan lösas om två till tre år efter det att tillståndet enligt kapitel 9 har vunnit laga kraft. (Yttrandet sid 6.) Det är svårt att uppfatta ett sådant förslag som ansvarsfullt och i samklang med lagstiftningen.

Verksamhetsutövaren kan förledas att tro att det under flera år kommer att vara tillåtet att dränera ut PFAS-förgiftat grund-, dränerings- och dagvatten i dricksvattentäkten och Västra Vätterns SCI-område SE0540225. I detta sammanhang kan Miljöprövningsdelegationen informeras om att inget underlag finns i ansökan som vetenskapligt analyserar effekterna av de förhöjda PFAS-värdena på habitatet. Det är ytterligare ett skäl till att något tillstånd enligt 7 kap. miljöbalken inte kan medges på nuvarande underlag.

Undertecknade ser ingen annan utväg – om miljölagstiftningen ska följas – än att Karlsborgs flygplats omedelbart bör stängas för all sådan verksamhet som av flygsäkerhetsskäl kräver att området dräneras. Alla åtgärder som riskerar ökad uttransport av PFAS måste förbjudas. Inte förrän en realistisk och av tillsynsmyndigheten godkänd avhjälpningsplan finns redovisad kan diskussion om utökad verksamhet återupptas.

3. Länsstyrelsens yttrande undviker flera frågor och problemkomplex.

Naturligtvis kommer Miljöprövningsdelegationen att nu väga in remissvarens synpunkter i arbetet. Aktion Rädda Vättern har bidragit med flera viktiga påpekanden. Det kan dock konstateras att Yttrandet förbiser flera frågor och problemkomplex som undertecknade behandlar i Synpunkter daterat 2018-06-28. Huvuddelen av dessa synpunkter skickades till Länsstyrelsens handläggare redan 2017-04-03 och 2017-12-31.

För att bara ta ett exempel nonchalerar både Länsstyrelsen och Försvarsmakten fortfarande haveririskerna i samband med användningen av Karlsborgs flygplats och användningen av Vättern som skjutfält och flygövningsområde. Den senaste [Jas Gripen-kraschen](#) i Blekinge borde få Miljöprövningsdelegationen att ändå fundera på vad en motsvarande krasch i närheten av vattenintag i Vättern skulle medföra. De flesta kommunerna som nyttjar Vätternvatten saknar reservvattentäkter.

Om olyckan är framme och en brand i ett flygplan uppstår på Karlsborgs flygplats avrinner giftiga ämnen och brandsläckningsskum direkt till dricksvattentäkten. Den totala avsaknaden av beskrivning och analys av haveririsker är direkt stötande.

4. Att upprätthålla och förbättra myndigheternas hantering av komplicerade tillståndsärenden är avgörande för skyddet av miljön.

Eftersom behov av omfattande kompletteringar av ansökningshandlingarna föreligger kommer inte undertecknade att här i detalj gå in på föreslagna villkor. Det kan dock konstateras att Mark- och miljödomstolen i några fall tvingats korrigera Länsstyrelsens tidigare beslut när det gäller just försvarets verksamhet i Vättern.

I den nu pågående överklagningsprocessen av tillståndet till flygskjutmålet Hammaren har Mark- och miljödomstolen i Vänersborg tvingats begära omfattande kompletteringar av ansökningshandlingarna.

När det gäller Länsstyrelsens tillstånd till FMV:s verksamhet daterat 2010-11-18 lever det inte upp till åklagarmyndighetens krav på straffrättslig precision. (Kammaråklagare Bo Lindgren 2018-01-19.) Flera av de nu föreslagna villkoren avseende Karlsborgs flygplats lär drabbas av samma "obestämdhetsförbud".

Miljöprövningsdelegationen bör också göras uppmärksam på att Försvarmakten fortfarande har problem med att acceptera att vissa begränsningar av verksamheten kan bli aktuella på grund av gällande lagstiftning. Försvarmakten skickade följande deklaration till Vätternvårdsförbundet som remissvar till senaste uppdateringen av Bevarandeplan Vättern:

"Slutligen meddelar Försvarmakten behovet av fortsatt kunna bedriva verksamhet utan att begränsas av eventuella Natura 2000 områden och dess bevarandeplaner." (2018-03-07. Yttrande avseende bevarandeplan Natura 2000 Vättern, Västra Vättern (SE0540225), Vättern (Norra) (SE0240099) Vättern (Östra) (SE0230268), Vättern (Södra) (SE0310432), Askersunds kommun m.fl., Jönköpings län m.fl.)

En verksamhetsutövare som öppet deklarerar att det egna intresset går före lagstiftningens ambitioner bör omges med mycket exakta och kontrollerbara villkor.

Vätterbygden 2018-08-28

Aktion Rädda Vättern
genom ordförande

Elisabeth Lennartsson
Skogsbrynet
696 92 Askersund

Christer Haagman
Repslagaregatan 7
544 30 Hjo

Ann-Sofie Andersson
Ripanäs 14
544 91 Hjo